

Βρυξέλλες, 8 Νοεμβρίου 2024
(OR. en)

15031/24

JEUN 270
SOC 793
EMPL 543
AGRI 768
SUSTDEV 118
EDUC 403

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	Οι εξελισσόμενες δημογραφικές τάσεις που διαμορφώνουν ευκαιρίες για τους νέους της υπαίθρου – Συζήτηση προσανατολισμού

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες το ενημερωτικό έγγραφο που συνέταξε η Προεδρία προκειμένου να χρησιμεύσει ως βάση για τη συζήτηση προσανατολισμού που θα διεξαχθεί κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου «Παιδεία, Νεολαία, Πολιτισμός και Αθλητισμός» στις 25 και 26 Νοεμβρίου 2024.

Οι εξελισσόμενες δημογραφικές τάσεις που διαμορφώνουν ευκαιρίες για τους νέους της υπαίθρου

Συζήτηση προσανατολισμού

Οι δημογραφικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζονται ολοένα και περισσότερο από τη γήρανση του πληθυσμού, με πολλά κράτη μέλη να αντιμετωπίζουν μείωση του πληθυσμού που οδηγεί σε αυξημένες ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε αυτές τις περιοχές. Οι αλλαγές αυτές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις κοινωνίες μας, τις σημερινές όσο και τις μελλοντικές γενιές, αφού επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα, την ανθεκτικότητα και τη συνολική ευημερία της ΕΕ. Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν επίσης σημαντικό αντίκτυπο στην εδαφική, οικονομική και κοινωνική συνοχή, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας μεταξύ των γενεών, με ορισμένα κράτη μέλη και περιφέρειες να αντιμετωπίζουν περισσότερες τέτοιες προκλήσεις από άλλα.

Οι αγροτικές περιοχές σε ολόκληρη την ΕΕ βρίσκονται ολοένα και περισσότερο εκτεθειμένες στις βαθιές αυτές δημογραφικές αλλαγές. Παρότι η μείωση του πληθυσμού δεν είναι ίδιον των αγροτικών περιοχών, οι εν λόγω περιοχές, ιδίως δε οι νέοι, επηρεάζονται δυσανάλογα από αυτές τις δημογραφικές αλλαγές. Κατά μέσο όρο, οι αγροτικές περιοχές έχουν σημαντικά μεγαλύτερους σε ηλικία πληθυσμούς έναντι των αστικών κέντρων και είναι πιθανότερο να αντιμετωπίσουν μείωση του πληθυσμού. Σε σύγκριση με τον αστικό πληθυσμό, ο αγροτικός πληθυσμός έχει σχεδόν διπλάσιες πιθανότητες να κατοικεί σε μια περιοχή όπου παρατηρείται μείωση του αριθμού των εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης και των νέων εργαζομένων¹. Επιπλέον, οι περιοχές που αντιμετωπίζουν γήρανση του πληθυσμού, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και μεγάλη φυγή των νέων, κινδυνεύουν να πέσουν σε «παγίδα ανάπτυξης ταλέντων», γεγονός που υπονομεύει την ικανότητά τους να οικοδομήσουν βιώσιμες οικονομίες². Ως εκ τούτου, η δημιουργία υποστηρικτικών πλαισίων, τα οποία θα ενθαρρύνουν τους νέους να παραμείνουν στις αγροτικές περιοχές, είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση και την ανάπτυξη αυτών των περιοχών.

¹ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, που συνοδεύει το έγγραφο Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένα μακρόπνοο όραμα για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ — Προς ισχυρότερες, συνδεδεμένες, ανθεκτικές και ευημερούσες αγροτικές περιοχές με ορίζοντα το 2040 - SWD(2021) 166 final.

² Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Αξιοποίηση ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης, COM(2023) 32 final.

Οι νέοι αποτελούν όχι μόνο το παρόν και το μέλλον των κοινωνιών μας, αλλά και απαραίτητους καταλύτες προόδου. Προσφέρουν καινοτόμες ιδέες, νέες προοπτικές και δυναμική που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των σύνθετων προκλήσεων του σημερινού κόσμου. Η παρουσία, η καινοτομία και η ζωντάνια των νέων μπορούν να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες και ένα ακμάζον τοπικό περιβάλλον και να συμβάλουν στην αύξηση των επιδόσεων στις περιοχές αυτές. Ωστόσο, πολλές αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζουν διαφορετικές δημογραφικές προκλήσεις, γεγονός που μειώνει τον αντίκτυπο και την ανάπτυξη των νέων στο τοπικό τους περιβάλλον.

Η μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας σε αγροτικές και λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές παρεμποδίζει την ανάπτυξη και επηρεάζει άμεσα την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την οικονομική, εδαφική και κοινωνική συνοχή της ΕΕ. Καθώς το εργατικό δυναμικό συρρικνώνεται, οι αγροτικές περιοχές δυσκολεύονται ολοένα και περισσότερο να προσελκύσουν επενδύσεις και να διατηρήσουν την οικονομική ανάπτυξη. Καθώς οι νέοι απομακρύνονται από τις αγροτικές περιοχές, αυτές χάνουν το απαραίτητο ανθρώπινο κεφάλαιο και τα ταλέντα που θα προωθήσουν την καινοτομία και την ανάπτυξη, γεγονός που επιδεινώνει περαιτέρω τις ήδη υφιστάμενες δυσκολίες. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Αξιοποίηση ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης» παρέχει στρατηγική καθοδήγηση που αποσκοπεί στην αντιστροφή αυτής της τάσης, με τον μετασχηματισμό αυτών των περιφερειών σε δυναμικές οικονομίες με γνώμονα το ταλέντο. Βασικό στοιχείο αυτής της προσπάθειας είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που επικεντρώνεται στη διαφοροποίηση των ευκαιριών απασχόλησης, την ανάπτυξη ταλέντων, την ενίσχυση της ποιοτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και τη δημιουργία συνθηκών που θα καθιστούν τις αγροτικές περιοχές ελκυστικότερους τόπους διαβίωσης, μάθησης και εργασίας. Οι στρατηγικές αυτές, υποστηριζόμενες από την πολιτική συνοχής και τα ταμεία της ΕΕ, είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστούν η βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι οι δημογραφικές αλλαγές στις αγροτικές περιοχές όχι μόνο επηρεάζουν την οικονομία, αλλά και έχουν σοβαρές επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό των εν λόγω κοινοτήτων. Οι νέοι σε αυτές τις περιοχές ενδέχεται να αντιμετωπίσουν μεγαλύτερους κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού και απομόνωσης, καθώς και περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, κατάρτιση και ευκαιρίες απασχόλησης, σε κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και σε γη, και είναι πιθανότερο να έχουν ανεπαρκή εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων. Τα ζητήματα αυτά, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική απομόνωση ορισμένων αγροτικών περιοχών, μπορούν να επιδεινώσουν τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό και να αποδυναμώσουν την ικανότητα μιας κοινότητας να διατηρηθεί μακροπρόθεσμα. Ωστόσο, οι κοινότητες, η ισότιμη πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και οι τοπικές ευκαιρίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν επίσης να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην παραμονή των νέων και στον μετριασμό των δημογραφικών αλλαγών, όπως το φαινόμενο της «διαρροής εγκεφάλων». Οι ισχυροί δεσμοί με την κοινότητα, η κοινωνική ένταξη, η στεγαστική στήριξη σε τοπικό επίπεδο και οι ευκαιρίες για ουσιαστική συμμετοχή μπορούν να συμβάλουν στο να συνεχίσουν οι νέοι της υπαίθρου να δραστηριοποιούνται στις τοπικές περιοχές τους και να νοιάζονται για αυτές³. Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών καθίσταται αναγκαία η προώθηση της δικαιοσύνης και της συνεργασίας μεταξύ των γενεών. Η προώθηση της συνεργασίας και της κατανόησης μεταξύ νεότερων και παλαιότερων γενεών μπορεί να οικοδομήσει ισχυρότερες και ανθεκτικότερες κοινωνίες. Η στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία 2019-2027 και οι σχετικοί ευρωπαϊκοί στόχοι για τη νεολαία αριθ. 3 και αριθ. 6 τονίζουν τη σημασία της προώθησης κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς και της δημιουργίας αγροτικών περιοχών όπου οι νέοι θα μπορούν να αξιοποιούν πλήρως το δυναμικό τους και να ευημερούν σε τοπικό επίπεδο⁴. Η ενδυνάμωση των νέων της υπαίθρου δεν είναι μόνο ζωτικής σημασίας για την ατομική τους επιτυχία, είναι και καθοριστική για την αντιστροφή της δημογραφικής συρρίκνωσης και την αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών. Επενδύοντας στο δυναμικό τους, μπορούμε να δημιουργήσουμε πιο δυναμικές, καινοτόμες και βιώσιμες κοινότητες, με καλύτερα εφόδια για την αντιμετώπιση μελλοντικών προκλήσεων.

³ Bárta, O., & Moxon, D. (2024). EUYD10 Διάσκεψη της ΕΕ για τη νεολαία στη Βουδαπέστη, Ουγγαρία. Τελική έκθεση της διάσκεψης. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13836827>

⁴ Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου, σχετικά με πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας: Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νεολαία 2019-2027 (2018/C 456/01).

Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη: μια εργαλειοθήκη για δράση»⁵ παρέχει ένα σύνολο εργαλείων πολιτικής που έχουν στη διάθεσή τους τα κράτη μέλη για τη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής και των επιπτώσεών της στην κοινωνία και την οικονομία της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητάς της, με έναν από τους 4 πυλώνες της εργαλειοθήκης να επικεντρώνεται στους νέους. Για τον σκοπό αυτό, οι δημόσιες πολιτικές και η στήριξη στο σχετικό επίπεδο θα πρέπει να προσαρμοστούν με σκοπό τη στήριξη και την ενδυνάμωση των νεότερων γενεών ώστε να ευδοκιμήσουν, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να έχουν καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και σε οικονομικά προσιτή στέγαση.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, οι υπουργοί καλούνται να εξετάσουν την κατάσταση με βάση τα ακόλουθα κατευθυντήρια ερωτήματα. Παρακαλούμε οι παρεμβάσεις να μην υπερβαίνουν σε διάρκεια τα τρία λεπτά.

Ερωτήματα για τη συζήτηση:

- Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι δημογραφικές τάσεις που επηρεάζουν περισσότερο τους νέους που ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές;
- Πώς μπορεί να επιτευχθεί η ενδυνάμωση των νέων που ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, ιδίως εκείνων που έχουν λιγότερες ευκαιρίες, προκειμένου να εκμεταλλευτούν το αναξιοποίητο δυναμικό τους για να ευημερήσουν σε τοπικό επίπεδο;
- Πώς μπορούν οι βέλτιστες πρακτικές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο να ανταλλάσσονται και να εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη για τον μετριασμό των περιφερειακών ανισοτήτων και της μείωσης του πληθυσμού και για την πρόληψη της εγκατάλειψης των περιοχών αυτών από τους νέους;

⁵ EUR-Lex - 52023DC0577 - EL - EUR-Lex (europa.eu).